

Beskrivning till karta över Mariedamms gruvor, belägna inom
Håkantorpsfältet i Lerbäcks s:n, Örebro län

Allmänt

Ungefär 13 km öster om Askersund finnes nära Mariedamms järnvägsstation en serie små järnmalmsgruvor invid Håkantorps arrendatorboställe. De små skarniga svartmalmen synas huvudsakligen ha brutits fram till mitten av 1800-talet.

Vilhelmgruvan utmålslades år 1841. Fräken- och Hästvindgruvan år 1842 samt Lovisa- och Kärrgruvan år 1846.

Vilhelmgruvan ägdes av herrar Nordenfeldt och Wern, tillika ägare av Granviks bruk. Denna gruva var på 18 m djup 10,7 m lång och 4,1 - 4,6 m bred. Den nedlades redan vid 41,8 m djup.

Hästvind- och Janagruvorna utmålslades 1846 av brukspatron Vågstrand; jordägare var J. Grill.

Katt- och Änggruvorna utmålslades 1843. Samtidigt bildades Kattgruvans bolag, vilket till tre fjärdedelar ägdes av friherre H. Hamilton. Kapten G. von Post ägde en fjärdedel.

Den första iakttagelsen av en uranmineralisering gjordes år 1951 vid en undersökning av gamla varphögars radioaktivitet i nordvästra delen av fältet.

En upptäckt av radioaktivitet i varphögar intill Vilhelmgruvan år 1955 föranledde en utmålsläggning. Utmålen Mariedammgruvan nr 4, 7, 8 och 9 försvaras fr.o.m. år 1958 av Stora Kopparbergs Bergslags AB, Gruvavdelningen, Falun.

För upprättande av gruvkartan har ett slutet polygontåg inmätts runt Håkantorpsfältet. I anslutning till detta har inmätts polygonpunkter inom gruvområdet i dagen och under jord. Dessa ha legat till grund för samtliga detaljmätningar, vilka även utförts med teodolit.

Bergmästarens kartexemplar har ritats på transparent papper.

Falun den 15 augusti 1964

B. Hellegron

Koncepthandlingarna förvaras i Bergslagens Arkiv, Falun.

Geologisk beskrivning

Utdrag ur: "Undersökning av Uranbildningar i Håkantorpsfältet"
av Dr Erik Welin.

Håkantorpsfältet ligger i en del av Sverige, som är mindre väl geologiskt karterat.

Områdets geologiska utveckling karakteriseras av dess belägenhet mellan det sörmländska ådergnejsområdet och Smålands-Värmlands-graniternas stora massiv i väster. Bergarterna ha sålunda genomgått flera kraftiga metamorfoser och äro därigenom starkt omvandlade och deformerade. Deras ursprungliga sammansättning och deras primärstruktur finnas ej någonstädes bevarade.

De suprakrustala svioniska bergarterna äro kraftigt veckade med brant stupning och ofta starkt stängliga. Den generella strykningen i trakten är N 40°W, men lokala avvikelser förekomma. Så är fallet i Håkantorpsfältet där variationerna i strykningen äro kraftiga och antyda den intesiva tektoniska deformation som berggrunden genomgått och som även framgår av de avslitna och veckade skarnzonerna.

De ursprungliga sammanhängande skikten av sedimentära bergarter äro underordnade led i bergartsserien och den största arealen inta de vulkaniska bergarterna. Dessa metavulkaniter, leptititer, äro av sur - intermediär karaktär och kunna betecknas som metadaciter och metaandesiter.

Metadaciterna äro gråröda-grå medelkorniga, granoblastiska bergarter. De suraste varianterna föra relativt rikligt mikroklin och kvarts. Huvudmineral är som regel plagioklas, medan biotit förekommer i mindre mängd. Dessutom finnes ständigt en låg halt av opakmineral. Med avtagande surhetsgrad försvinner mikroklin, plagioklasen blir Ca-rikare och amfibol samt titanit tillkommer.

De grå metaandesiterna sakna kvarts, i övrigt är mineral-sammansättningen densamma som i de mikroklinfria metadaciterna. Samtliga leptittyper äro kraftigt omvandlade, delvis ådergnejs-utbildade och genomsatta av talrika, upp till ett par meter breda pegmatitgångar, vilka infoga sig i den allmänna strykningens riktningen och vilka huvudsakligen bestå av kvarts, alkalifältspat och biotit i varierande proportioner.

Skarnet i avsnittet Vilhelmsgruvan - Solgruvan, består huvudsakligen av en färglös - svagt grön amfibol tillhörande tremolit-aktionolitserien. De övriga mineral, som förekomma i små mängder, utgöres av biotit, kvarts, kalцит och allanit.

Malmkropparna i Vilhelm-, Fräken- och Solgruvan synas ha utgjorts av bikonvexa eller konkavkonvexa brantstående linser med en längd och bredd i horisontalplanet av maximalt c:a 40 x 15 m och en utsträckning i vertikal led som antagligen ej mycket överstiger horisontallängden.

Malmkroppen i Fräkengruvan har begränsats av en tunn glimmersköl vilket möjliggjort dess utbrytning med bevarande av, bildligt talat, dess stöpsform.

I Håkantorpsfältet har funnits minst två, i avsnittet Vilhelmgruvan - Solgruvan säkert tre, ursprungliga parallella skarnlager. Den veckning som bergarterna undergått har emellertid åstadkommit mäktighetsförskjutningar och avslitningar av skarnlagren. Härvid har ansamlingar skett i de tryckminima som finnas vid omböjningarna och genom samtidiga tänjningsrörelser har malmerna erhållit den nuvarande linsformen.

Uranets uppträdande och bildning

I Håkantorpsfältet har, enligt de hittills varande observationerna, uranmineral endast anträffats i skarnet. Men malmrika skarnstuffer eller ren järnmalm har inte i nämnvärd grad funnits på varphögarna och i de gruvor som undersökts har de malmrika delarna varit omsorgsfullt utbrutna. Därför kan det sägas att kunskapen om hur radioaktiviteten fördelar sig i malmkropparna och speciellt i de järnmalmsrika delarna ej är tillräcklig.

Upplysningar om radioaktivitetens fördelning har erhållits genom den radiometrisk kartläggningen, som visade att förhöjningar förekomma endast i en del varphögar. Dessa finnas samtliga i området från Vilhelmgruvan i öster till Solgruvan i väster. Övriga varphögar liksom även malmutgåenden i Håkantorpsfältet äro icke radioaktiva. Denna fördelning av radioaktiviteten gav, liksom iakttagelser i Fräkengruvan, ett intryck av en epigenetisk malmbildning i skarnmalmen i begränsade delar av området.

Vid den mikroskopiska undersökningen kunde svärtningen i autoradiogrammen alltid hänföras till ett mineral, vilket genom röntgenundersökning identifierades såsom uraninit. Detta mineral förekommer som oregelbundna svagt rundade korn med en medelstorlek av 0,1 mm, eller i mindre mängd som utfyllnader i små sprickor.

De geologiska och mineralogiska iakttagelserna föra alltså till den uppfattningen dels att malmbildningen är epigenetisk dels att hänföra uranbildningen till en tidpunkt efter den sensvioniska palingenesen då berggrunden nått en viss sprödhet och då temperaturen sjunkit till det för bildningen av hydrotermala lösningar erforderliga beloppet.

MARIEDAMM

Koordinatförteckning

Mariedamm, dagen

Punkt nr	Markering	X meter	Y meter	Z meter
1	ds	1814,030	1682,875	0,575
2	"	1859,163	1681,896	<u>0,000</u>
3	"	1885,926	1665,174	2,600
4	"	1894,378	1683,454	0,970
5	"	1900,272	1645,047	2,856
6	"	1934,017	1663,296	2,446
7	"	1931,672	1713,161	- 0,215
8	"	1902,788	1574,704	5,166
9	"	1886,499	1547,461	7,273
10	"	1948,675	1567,984	4,619
12	rm	1855,490	1743,160	- 0,198
13	rm	2096,810	1678,780	1,107

Bergslagets lantmäteriavdelning
Polygonpunkter

-	rm	1934,00	1494,15	12,36
4	hb	2000,52	1704,56	
11	rm	2081,20	1621,94	
12	"	2065,13	1559,93	

Punkt nr	Markering	X meter	Y meter	Z meter
----------	-----------	---------	---------	---------

Polygonpunkter forts.

13	rm	2051,33	1507,13	
14	"	2039,76	1463,54	
15	hb	2028,18	1421,77	
105	rm	2115,66	1608,44	

Hörnpunkter för inlöst område

208	jr	1877,94	1717,84	
208 a	rm	1785,55	1540,46	
208 b	"	1962,93	1448,07	
208 c	rm	2055,32	1625,45	

ds = järndubb i sten

jr = järnstång med röse

hb = hål i berg

rm = rör i mark

Punkt nr	X meter	Y meter	Z meter
14	1868,142	1686,329	47,156
15	1873,777	1667,853	47,026
16	1868,142	1686,329	47,156
17	1879,760	1633,338	46,793
18	1889,460	1603,754	46,254
19	1890,629	1585,717	46,013
20	1887,006	1561,799	45,368

Lo Solenbogs Bokbinderi
Lilla Nygatan 4
Soh 1/1 28 Stockholm

Solenbogs Bokbinderi 10 14 72

2 st pärmar "Ulthang" 30:-
per sal

Ulthang 30:-

Pärm, utan ryg 75:-

~~Kick + ryg 150:-~~

105:-

per pärm

+ monst.